

1. Булатова Е. В. Развитие межрегионального сотрудничества как основы интеграции. С. 120 – 123 // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. Сборник научных трудов. Донецк: ДонНУ, 2004. – 894 с. 2. Дейтон Э. История европейской интеграции: историография // История европейской интеграции 1945 – 1994 / Под ред. А. С. Намазовой и Б. Эмерсон. М.: Наука – 1995. – 315 с. 3. Картунов О., Лаптев С. Західні теорії економічної та політичної інтеграції: спроби стислого аналізу // Зовнішня торгівля. – 1999. – № 3 – 4. – С. 140 – 143. 4. Копійка В. В., Шинкаренко Т. І. Європейський Союз: заснування і етапи становлення. Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Видав-

ничий Дім "Ін Юре", 2001. – 448 с. 5. Муравйов В.І. Правові засади регулювання економічних відносин Європейського Союзу з третіми країнами (теорія і практика). – К., 2002. 6. Посельський В. Європейський Союз: інституційні основи європейської інтеграції. – К.: Смолоскип, 2002. – 168 с. 7. Рябінін Є. Процеси інтеграції у ХХ столітті: основні концепції їх вивчення. – Політичний менеджмент. – 2006. – №5. – С. 122-130. 8. Шнирков О.І., Копійка В.В., Муравйов В.І. Україна – Європейський союз: економіка, політика, право. – К., 2006. 9. James A. Caporaso. Theory and method in study of international integration. – International organization, № 25 – 1971 – p. 228.

Надійшла до редколегії 12.09.11

Ю. Капіца, канд. юрид. наук

РОЗВИТОК АВТОРСЬКОГО ПРАВА І СУМІЖНИХ ПРАВ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

*Розглядається узгодженість та повнота законодавства Європейського Союзу у сфері авторського права і суміжних прав з врахуванням практики його застосування. Зазначається, що для узгодженості існуючого *acquis* вважається за необхідне лише незначні коригування. Запропоновані зміни до законодавства стосуються, зокрема, уточнення строків охорони авторського права і суміжних прав, вільного користування об'єктами авторського права, діяльності організацій колективного управління тощо. Доцільним є оцінка винятків вільного користування об'єктів авторського права в Україні з врахуванням тенденцій розвитку цієї сфери регулювання в ЄС.*

*The consistency and completeness of the European Union legislation on copyright and related rights is analyzed taking into consideration the practice of its realisation. It is pointed that only small-scale changes are needed for the consistency of *acquis*. The proposals for the legislation include clarification of terms of protection of copyright and related rights, free use of the copyright objects, regulation of the activity of collective management organization etc. It is reasonable the evaluation of the free use regime of the copyright objects in Ukraine taking into consideration the tendencies of the development in that sphere in the EU.*

Законодавство Європейського Союзу у сфері авторського права і суміжних прав відноситься до пріоритетних сфер адаптації відповідно до Закону України "Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу". Етапи розвитку законодавства ЄС в окремих сферах авторського права і суміжних прав та напрямки адаптації національного законодавства було розглянуто в рамках досліджень Міністерства юстиції України та НАН України з наближення законодавства України до законодавства ЄС, а також знайшло відображення у багатьох публікаціях [1]. Основні пропозиції щодо наближення національного законодавства до законодавства ЄС були враховані при підготовці проекту Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів з питань авторського права і суміжних прав" від 20.08.08.

В той же час науковим та практичним інтересом є оцінка повноти та узгодженості законодавства ЄС у сфері авторського права і суміжних прав, а також розгляд останніх ініціатив Європейської комісії з гармонізації, їх можливого впливу на законодавство України, що є метою цієї статті.

В 1985 р. Європейська Комісія опублікувала Білу книгу "Завершення внутрішнього ринку" [2] та в 1988 р. Зелену книгу "Авторське право та виклик технологій – питання авторського права, що вимагають невідкладних дій" [3], де визначила основні цілі гармонізації законодавства держав-членів у сфері авторського права і суміжних прав.

Протягом 1989 – 2001 рр. було прийнято вісім директив, що стосувалися різних аспектів охорони авторського права і суміжних прав [4] та у 2004 р. горизонтальна Директива 2004/48/ЄС про забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності.

Гармонізація при цьому переслідувала прагматичні цілі утворення в державах-членах однакових умов для конкуренції та ліквідації бар'єрів для торгівлі та надання послуг та не передбачала загальну уніфікацію охорони майнових та немайнових прав.

Суттєвий інтерес викликає оцінка Європейською комісією стану та напрямків вдосконалення законодавства з авторського права і суміжних прав, підготовлена для покращення дієвості та узгодженості *acquis*

communautaire, забезпечення ефективного функціонування Внутрішнього ринку [5]. Розглядалася узгодженість актів ЄС щодо права на відтворення, на розповсюдження, виключення та обмеження, практика застосування існуючих директив, питання, на які не поширюється дія існуючого *acquis*.

Горизонтальні питання. Незважаючи на різні визначення права на відтворення у директивах про гармонізацію певних аспектів авторського права та суміжних прав у інформаційному суспільстві (2001/29/ЄС) та про право на прокат, право на позичку і деякі суміжні права у сфері інтелектуальної власності (92/100/ЄС), з однієї сторони, та директивах про правову охорону комп'ютерних програм (91/250/ЄС) та про правовому охорону баз даних (96/9/ЄС), вважається, що введення однакових визначень стосовно непрямої дій з відтворення могло б спричинити більш широкий спектр наслідків замість того, який передбачається, а саме з запобігання плутанини у питанні непрямого відтворення. З метою узгодженості визначень потрібні лише незначні доповнення.

Право на розповсюдження також визначається в різних директивах по-різному. Якщо директиви про охорону комп'ютерних програм й баз даних стосуються "будь-якої форми публічного розповсюдження", директива про інформаційне суспільство посилається на "будь-яку форму публічного розповсюдження через продаж або в інший спосіб", у той час, як директива про право на прокат дає визначення права на розповсюдження як "виключного права на надання доступу для загального відома публіки способом продажу або іншим способом об'єктів...".

В той же час при практичному застосуванні якісь проблеми щодо використання зазначених визначень були відсутні, що з точки зору Єврокомісії не виправдує переробку вказаних положень.

Серед виключень та обмежень права на відтворення і права публічного сповіщення увагу потребує виключення щодо тимчасових дій з відтворення (стаття 5(1) директиви про інформаційне суспільство) стосовно випадків тимчасового або випадкового відтворення даних посередниками. Для надання діяльності посередників під час передавання мережами зв'язку юридичної певності доцільним вважається запровадити нові виклю-

чення для випадків випадкового копіювання, зокрема, шляхом узгодження положень директиви про програму забезпечення зі статтею 5(1) директиви про інформаційне суспільство. Теж саме стосується і директиви про бази даних.

Питання вертикальної дії.

Директива про охорону комп'ютерних програм (91/250/ЄЕС) не дає чіткого визначення поняття "комп'ютерна програма". В той же час переважна кількість держав-членів впровадили на практиці цю директиву без надання чіткого визначення поняття "комп'ютерна програма". З іншого боку подібне визначення могло б не встигати за темпами технологічного розвитку. У Звіті Європейської комісії про впровадження директиви за 2000 рік [6] не зазначається жодних практичних труднощів, пов'язаних із цим питанням. У зв'язку з зазначеним доцільність внесення у текст директиви визначення поняття "комп'ютерна програма" оцінюється як сумнівна.

У зв'язку з відсутністю у директиві прямих посилань на можливість застосування щодо комп'ютерних програм права на публічне сповіщення пропонується уточнити це питання. Директива була прийнята перед Договором ВОІВ про авторське право. У зв'язку з тим доцільним вважається уточнення положень директиви стосовно охорони проти обходу технічних засобів з врахуванням положень статей 6(1), 6(4) директиви про інформаційне суспільство.

Директива про право на прокат (92/100/ЄЕС) зазнала кодифікації у 2006 р. (2006/115/ЄС). Вказане не призвело до змістовної зміни положень директиви та змін до директиви, внесеними директивами 93/98/ЄЕС та 2001/29/ЄС. Основні проблеми полягають у незадовільній імплементації положень директиви щодо відступу від виключного права на публічну позику. В той же час відповідно до Звіту про право на публічну позичку потреба у невідкладних діях з цього питання є відсутня.

Директива про гармонізацію строку охорони авторського права і деяких суміжних прав (93/98/ЄЕС). Аналогічно директиві про право на прокат директива була кодифікована у 2006 р. (2006/116/ЄС) без зміни її положень та змін, внесених директивою 2001/29/ЄС. Відповідно до директиви строк охорони прав авторів був встановлений до 70 років після смерті автора, а строк охорони суміжних прав – до 50 років після події, що спричинила початок такого строку.

Певні кола в ЄС закликали поширити строк охорони суміжних прав і вирівняти його зі строком охорони прав автора. З огляду на нещодавні зміни відповідно до Закону США про авторські права пропонувалося також встановити строк охорони виробників звукозаписів у 95 років. Проте, відповідно до огляду Єврокомісії не менш переконливими були також заклики до збереження існуючого становища. Так, подовжений строк охорони може призвести до зменшення вибору музики на ринку через посилення потоку прибутків від малої кількості звукозаписів, що користуються найбільшим попитом, водночас не створюючи жодних нових реальних стимулів до створення нових звукозаписів або заохочення нових інвестицій.

З точки зору Єврокомісії та з врахування громадської думки введення нових змін на цей час не є необхідними.

Певні питання виникають у зв'язку з різними строками охорони складових спільно створених музичних творів, коли, зокрема, охороняється право на текст музикальної композиції, проте термін охорони прав на музику вже сплинув. У деяких державах-членах такі твори відносять до категорії колективних творів (текст і музична композиція є різними частинами одного і того самого музичного

твору, оскільки належать до результатів індивідуальних форм творчості). Як наслідок, трапляються випадки, коли текст або музика одного і того самого музичного твору в деяких державах-членах вже набули статусу громадської власності, тоді як в інших Державах-членах (у випадку спільного авторства) такі музичні твори все ще підлягають охороні як *цілісний твір*. У зв'язку з зазначеним Європейська комісія вважає за слушне дати пояснення критеріїв обчислення строків охорони для музичної індустрії – наприклад, розглянувши перспективи запровадження норми, аналогічної встановленій для кінематографічних творів, шляхом внесення доповнення до директиви про гармонізацію строку.

Вказані пропозиції знайшли відображення у Пропозиції Єврокомісії щодо доповнення директиви 2006/116/ЄС від 16 червня 2008 р. [7]. За Пропозицією строк охорони для записаних виконавців та фонограм збільшується з 50 до 95 р. Економічні підстави для цього – можливість отримання додаткових виплат за використання записів популярних виконавців 20-х років, на які строк чинності майнових прав мав вже сплинути, а також створення умов для отримання виробниками фонограм додаткового прибутку з врахуванням зменшення продажу записів у Європі за останні 5 років на 30% та втратою з 2001 р. 22% ринку ЄС щодо фонограм.

Для музичних творів з текстом, зокрема, опер, пропонується також визначити, що строк охорони майнових прав спливає через 70 років після смерті останнього з авторів (автор лірики чи композитор) незалежно від того, визначені такі особи як співавтори чи ні.

Зазначимо, що вказані зміни мають перш за всього економічні цілі та розходяться з загальними принципами авторського права щодо обмеження строків охорони прав. Так, для однієї музики опери можливо запропонувати декілька лібрето, що фактично продовжує охорону музикального твору на необмежений строк.

Директива про правовому охорону баз даних (96/9/ЄС). Вважається за необхідне доповнити директиву положеннями, аналогічними статті 5(3)(б) директиви про інформаційне суспільство щодо дозволу для людей з обмеженими фізичними можливостями перенести матеріали в альтернативний доступний формат без додаткових матеріальних витрат. Інакше люди з обмеженими фізичними можливостями можуть опинитися у становищі, коли законодавчо встановлене виключення, що надає їм переваги щодо більшості категорій творів, буде нівельоване через застосування охорони баз даних на тій підставі, що певний матеріал може бути класифікований та одночасно захищений як база даних та як літературний твір іншої категорії, наприклад, як енциклопедія.

Крім того вважається за доцільне вивчення питання щодо виключень стосовно дій з відтворення для бібліотек, подібних визначеним у статті 5(2)(с) директиви про інформаційне суспільство. Потребує також подальшого розгляду різний правовий режим виключень стосовно прав використання базами даних як об'єктів авторського та права sui generis, які не є тотожними, що створює складнощі з використанням баз даних для навчання та наукових досліджень.

Питання, на які не поширюється дія існуючого acquis.

Одним з ключових понять авторського права є *"оригінальність"*. До цього часу поняття оригінальності не розглядалося на рівні ЄС. На нього є посилання лише у статті 1(3) директиви про охорону комп'ютерних програм, статті 6 директиви про гармонізацію строку відносно фотографій та у статті 3(1) директиви про бази даних. Теоретично відмінні одна від однієї вимоги до сту-

пеню оригінальності у державах-членах несуть потенційну небезпеку встановлення бар'єрів для внутрішньої торгівлі у ЄС. На практиці, однак, переконливих свідчень на користь цього немає. Отже, за думкою Єврокомісії дії законотворчого характеру на цьому етапі не видаються необхідними.

Інше питання, що обговорюється, – чи є необхідною гармонізація поняття *право власності* відносно результатів творчості. В середині ЄС існують різні концепції відносно права власності. Однак, до цього часу не було потреби в гармонізації, оскільки (попри різні концепції) фактичне визнання права власності на практиці дуже часто відбувається практично в однаковий спосіб в усіх державах-членах. В той же час з точки зору функціонування внутрішнього ринку ЄС найбільш значна невизначеність щодо права власності виникає через різницю стосовно права власності на результати творчості, створені в ході використання найманої праці. У цьому відношенні держави-члени притримуються досить відмінних одна від одної точок зору на потребу в гармонізації, та часто вказують на складні політичні питання, що постають при узгодженні єдиної лінії поведінки. Видається слушним, за думкою Єврокомісії, проаналізувати це питання далі, й зокрема, визначити конкретні ситуації, в яких гармонізація може принести додаткову вигоду та вирішити потреби внутрішнього ринку.

У законодавстві ЄС ще й досі нема визначення терміну "*публіка*" у контексті права публічного сповіщення. Також це поняття не було чітко визначено на міжнародному рівні, хоча у Бернській конвенції та угодах ВОІВ воно використовується. В той же час, виходячи з відсутності проблем використання цього поняття та тим, що за повсякденним значенням цього слова, поняття "*публіка*" не охоплює безпосереднє родинне коло та найближчих знайомих, ЄК вважає, що немає потреби переглядати існуючу до цього практику, а термін "*публіка*" повинен залишитись питанням, яке регулюється законодавством і судовою практикою окремих країн.

Серед невирішених питань охорони авторським правом та суміжними правами ЄК визначає різні критерії надання правової охорони авторам, виконавцям, виробникам фонограм за Бернською та Римською конвенціями стосовно громадянства, першого оприлюднення та першого звукозапису. Можливість обирати між різними критеріями продовжує існувати у відповідності до Договору TRIPS та Договору ВОІВ про виконання і фонограми. В результаті та за відсутності законодавства в Європейському Союзі у цьому відношенні існує розмаїття правил відносно *точки дотику* серед держав-членів ЄС як щодо виробників звукозаписів, так і відносно організації мовлення. Розбіжність національних правил означає, що охорона для них відрізняється залежно від Держави-члена ЄС. З огляду на негативні наслідки цієї ситуації для належного функціонування Внутрішнього ринку ЄК вважає за необхідне досягти узгодженого підходу для таких точок дотику, тобто гармонізувати їх в *acquis communautaire* для охорони виробників звукозаписів та організації мовлення.

Охорона *моральних прав* автора ще не гармонізована у ЄС. Хоча розбіжності в охороні моральних прав автора існують в державах-членах, у традиційному (аналоговому) середовищі ще не було свідчень того, що це могло б справити якийсь негативний вплив на належне функціонування внутрішнього ринку ЄС. У цифровому середовищі різний підхід до моральних прав теоретично може зашкодити належному функціонуванню внутрішнього ринку ЄС, якщо зміст твору проходить по мережах зв'язку й використовується за кордоном. Однак, на прак-

тиці не існує свідчень, що не урегульованість цього питання на рівні ЄС якимось впливає на добре функціонування внутрішнього ринку ЄС. Тобто можна стверджувати про відсутність явної потреби у гармонізації сфери охорони моральних прав автора в межах ЄС тепер.

Одне з питань, що обговорюються в ЄС, – перехід від *вичерпання авторського права* і суміжних прав на рівні ЄС до принципу міжнародного вичерпання прав.

З точки зору ЄК будь-яке коригування має відбуватися у ширшому контексті авторського права та прав на промислову власність. Зміна режиму вичерпання для авторського права дасть лише незначний ефект, оскільки багато видів товарів є об'єктами декілька прав інтелектуальної власності. У цьому відношенні варто звернути увагу на те, що аналіз режиму вичерпання права у сфері торговельних марок досі не надав жодних нових доказів на користь внесення змін до нього. Натомість були зроблені майже протилежні висновки. Без схожості ринкових умов на міжнародному рівні, ефект може бути спотворений відмінностями в умовах підприємництва в різних країнах – такими, як вартість робочої сили. Оскільки нема жодних змін відносно умов на ринку або інших чинників, що заважають торгівлі на міжнародному рівні, при закріпленні цього правового режиму на міжнародному рівні особи, що мають авторське право і суміжні прав в ЄС можуть зіткнутись із невідгідним конкурентним становищем. З огляду на вищезазване не видається доречним запропонувати на цьому етапі змінити режим вичерпання авторського права.

Останні ініціативи Європейської комісії включають аналіз застосування Рекомендацій з управління онлайн правами на музикальні твори [8], обговорення можливостей гармонізації зборів за приватне копіювання творів [9], а також обговорення існуючих винятків щодо доступу, зберігання та розповсюдження інформації за допомогою електронних засобів передачі інформації з урахуванням практики їх застосування та впливу інформаційних технологій [10].

Так, документ ЄК "Авторські права в економіці на основі знань" пропонує для обговорення запитання стосовно винятків з авторських прав для бібліотек і архівів; винятки, що дозволяють розповсюджувати інформацію у зв'язку з навчанням і науковими дослідженнями; винятки для людей з обмеженими фізичними можливостями; можливих винятків для інформації, створеної користувачами.

Основні питання стосуються, чи необхідно заохочувати або зобов'язувати укладати договори між особами, що мають авторське право і користувачами для запровадження винятків з авторських прав? Чи необхідно заохочувати або зобов'язувати укладати договори між такими особами і користувачами для вирішення інших питань, на які не поширюються винятки з авторських прав? Чи відповідає перелік необов'язкових обмежень можливостям обміну інформацією через мережу "Інтернет" і основним економічним і соціальним вимогам? Чи необхідно забезпечити обов'язковість певних винятків для того, щоб забезпечити їх кращу юридичну визначеність і поліпшити захист користувачів, яких стосуються винятки? Якщо так, то яких винятків?

Щодо бібліотек основні питання пов'язані з межами, в яких бібліотеки можуть копіювати на електронні носії матеріали, що зберігаються у бібліотеках та передавати копії у вигляді електронних документів споживачам. Чи повинні бути на рівні ЄС уточнено виняток щодо зміни форми подання інформації або щодо кількості копій, коли відтворення необхідне для зберігання інформаційних матеріалів у бібліотеках. Які правові засоби

мають застосовуватися для використання творів невідомих авторів, наприклад фотографій, аудіо, відеозаписів, що зберігаються у бібліотеках, музеях та архівах.

Для використання інформації для людей з обмеженими фізичними можливостями, перетворення інформації у форму, зручну для таких людей (наприклад, з використанням шрифту Брайля, великого шрифту, звукозапису книг, потребують обговорення питання про відсутність сплати кошти за таке використання, враховуючи різну практику з цього питання держав-членів, а також щодо категорій людей з обмеженими фізичними можливостями, які можуть використовувати такі винятки.

В державах-членах різною є практика використання творів для цілей навчання та наукових досліджень, зокрема з використання дистанційного доступу до інформаційних ресурсів, що потребує подальшого обговорення та визначення питань, необхідних для вирішення на рівні ЄС. Крім того потребує обговорення правовий режим інформації, створеної користувачами, зокрема, текстів, відео зображень, фільмів, а також питання використання існуючих творів, захищених авторським правом, для створення нових або похідних творів.

Висновки. Враховуючи наведене, за оцінками Європейської комісії для узгодженості існуючого *acquis* видаються необхідними лише незначні коригування. Запропоновані зміни до законодавства стосуються незначної кількості питань, зокрема, щодо уточнення строків охорони для спільно написаних музичних творів, використання баз даних особами з обмеженими фізичними можливостями, точок "дотику". Стосовно подальшої гармонізації: наступні законодавчі дії на рівні Європейського Співтовариства вважаються переважно непотрібними.

Документ ЄК "Авторські права в економіці на основі знань" стосується уточнень законодавства стосовно певних винятків та не передбачає суцільний перегляд відповідних актів ЄС. Інші питання (збори за приватне копіювання тощо) знаходяться у стадії обговорення.

Таким чином можливо зазначити, що аналіз діючого законодавства ЄС та нових ініціатив Єврокомісії на цьому етапі не призводить до необхідності перегляду змін до актів України у сфері авторського права і суміжних прав, визначених, зокрема, у доповіді Кабінету Міністрів України щодо стану адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу [11].

В той же час доцільним є розгляд практики застосування Закону України "Про авторське право і суміжні права" стосовно винятків вільного користування та оцінка проблематики, існуючої у цій сфері в Україні у порівнянні з Європейським Союзом.

1. Право інтелектуальної власності Європейського Союзу та законодавство України / За редакцією Ю.М. Капіци: кол. авторів: Ю.М. Капіца, С.К. Ступак, В.П. Воробйов та інш. – К.: Видавничий Дім "Слово", 2006. – 1104 с., Капіца Ю. Ступак С. Право слідування в Європейському Союзі та Україні// Підприємництво, господарство і право. – 2006. – № 10. – С. 3-6, Капіца Ю., Ступак С. Авторське право та суміжні права в інформаційному суспільстві //Юридична Україна. – 2006. – № 8. – С. 8 – 12 тощо. 2. COM(85)310 final, point 149. 3. Green Paper "Copyright and the Challenge of Technology", COM (88) 172 final, 10.11.1988. 4. 89/552/ЄЕС, 91/250/ЄЕС, 92/100/ЄЕС, 93/83/ЄЕС, 93/98/ЄЕС, 96/9/ЄС, 2001/29/ЄС, 2001/84/ЄС. 5. Commission Staff Working Paper on the review of the EC legal framework in the field of copyright and related rights / Brussels. 19.7.2004. SEC (2004) 995. 6. Report from the Commission to the Council, the European Parliament and the Economic and Social Committee on the implementation and effects of Directive 91/250/EEC on the legal protection of computer programs. 10.04.2000. COM(2000) 199 final. 7. Proposal for a European Parliament and Council Directive amending Directive 2006/116/EC of the European Parliament and of the Council on the term of protection of copyright and related rights. Brussels, 16.7.2008. – COM(2008) 464 final. 8. Commission Recommendation of 18 May 2005 on collective cross-border management of copyright and related rights for legitimate online music services// Official Journal L 276/54. – 21.10.2005. 9. ROADMAP. Fair compensation for private copying: copyright levies reform. – 2006/MARKT/008. 10. Green Paper "Copyright in the Knowledge Economy". – Brussels, COM(2008) 466/3. 11. Огляд стану адаптації законодавства України до *acquis communautaire*. Державний департамент адаптації законодавства. – К.: ВД "Професіонал", 2007. – 543 с.

Надійшла до редколегії 12.09.11

О. Святун, канд. юрид. наук, О. Святун, здобувач

КОНСУЛЬСЬКИЙ ЗАХИСТ ГРОМАДЯН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В ТРЕТІХ КРАЇНАХ

У статті аналізуються теоретичні та практичні аспекти консульського захисту громадян ЄС в третіх країнах. Спеціальна увага приділена визначенню напрямків діяльності Європейського Союзу щодо підвищення ефективності захисту своїх громадян закордоном, а також тенденції розвитку нормативно-правової бази ЄС в цій сфері, зважаючи на перспективи набуття чинності Лісабонським договором 2007 р.

Theoretical and practical aspects of consular protection of EU citizens in third countries are being analyzed in this article. Special attention is paid to determination of EU actions for reinforcing this protection and also to identification of current trends of EU legal basis development taking into account the possible coming into force of the Treaty of Lisbon.

У контексті євроатлантичних амбіцій нашої держави розуміння інтеграційних процесів, що проходять на західних українських кордонах, набуває першочергової ваги. На думку експертів, Лісабонський договір 2007 року є нічим іншим як спробою повного перегляду правових засад Європейського Союзу, котрий за незначний історичний період розрісся з шести у 1957 році до двадцяти семи держав-членів у 2005-му. Змінюється й сам ЄС, його склад, розміри, прагнення й вага у сучасному світі. Не залишається позаду зі своєю еволюцією й світ. ЄС, який ще у Маастрихтському Договорі 1992 року окреслив юридичний статус свого громадянина (стаття 17 Консолідованого Договору ЄС), продовжує активно вживати заходів із захисту за кордоном прав та інтересів своїх фізичних та юридичних осіб. Спробуємо у цій статті розглянути головні тенденції розвитку та перспективи пода-

льшої трансформації і еволюції консульського захисту громадян Європейського Союзу в третіх країнах.

Проблема дипломатичного та консульського захисту громадян за кордоном достатньо детально розроблена в працях відомих вітчизняних та російських вчених. Дослідженню теорії та практики проблеми, що розглядається, присвячені праці А.Х. Абашидзе, І.П. Блищенко, Г.В. Бобильова, Н.І. Буга, І.Г. Зубкова, В.А. Василенка, Л.Н. Галенської, А.І. Горлової, В.Н. Дурденевського, В.А. Зоріна, В.А. Карташкіна, Ю.М. Колосова, Н. Крилова, І.І. Лукашука, С.Ю. Люсіна, Л.А. Моджорян, А.В. Павлова, Н.І. Петренка, В.І. Попова, К.К. Сандровського, Ю.М. Смірнова, Н.А. Ушакова та інших. Крім цього, ця тематика неодноразово ставала предметом досліджень закордонних вчених-міжнародників, перед усім, А. Брауера, Е. Борчарда, Л. Брайерлі, А. Гарнера, Л. Лі, Дж. Кутберта, Б. Реїлі, Ч. Вісера, Д. Анцілотті, Я. Броу-

© Святун О., Святун О., 2011